

สถานการณ์ปัจจุบันของเสียงบรรยายภาพ สำหรับรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย: มุมมอง จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากประกาศ พ.ศ.2559 และ 2560*

ธีรวัช เจนวัชรรักษ์**

สุภาภรณ์ ศรีดี***

สันทัต ทองรินทร์****

บทคัดย่อ

บทความวิจัย สถานการณ์ปัจจุบันของเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเชิงนโยบาย ตลอดจนจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเสียงบรรยายภาพในประเทศไทยต่อไป

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เรื่อง “การสร้างและการรับรู้เสียงบรรยายภาพในละครโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการมองเห็น” สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ติดต่อได้ที่: thyjey@gmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ติดต่อได้ที่: caassup@yahoo.com

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ติดต่อได้ที่: sant_santa@yahoo.com

งานวิจัยนี้เป็นการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบายเสียงบรรยายภาพทั้ง 5 ภาคส่วน ได้แก่ ผู้พิการทางการมองเห็น ผู้ผลิตเสียงในรายการโทรทัศน์ นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ สถานีโทรทัศน์ และหน่วยงานผู้กำกับเชิงนโยบาย (กสทช.) ต่อการให้บริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์และการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากรายการจางานเบกษาเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิผู้พิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ เมื่อ พ.ศ.2559 และ พ.ศ.2560

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันสถานการณ์เสียงบรรยายภาพในประเทศไทยมีความเคลื่อนไหวอยู่ในระดับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาคนโยบาย และสถานีโทรทัศน์เท่านั้น ในขณะที่ผู้รับสารที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็น และผู้ผลิตเสียงในรายการโทรทัศน์ยังไม่สามารถรับรู้ถึงความเคลื่อนไหวดังกล่าวได้ ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นคือ การเพิ่มงบประมาณในการผลิต ความไม่เพียงพอของบุคลากรสำหรับการผลิต และการขาดความรู้ความชำนาญในการผลิต ซึ่งเป็นเสียงสะท้อนจากทุกภาคส่วนที่ต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ ในขณะที่เนื้อหาจากประกาศฉบับดังกล่าวจำกัดประเภทรายการที่ให้มีการผลิตเสียงบรรยายภาพ เฉพาะรายการประเภทข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่มีการสะท้อนจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งจากผู้พิการทางการมองเห็นและนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ ระบุว่าต้องการให้มีการผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการประเภทบันเทิงด้วย ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ระบุว่าควรมีการทบทวนกรอบดังกล่าว เพื่อให้การผลิตบริการเสียงบรรยายภาพมีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งรูปแบบและปริมาณต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: เสียงบรรยายภาพ; รายการจางานเบกษา; ผู้พิการทางการมองเห็น

**Thailand's Current Situation Regarding
Audio Description Service for Television Programs:
Stakeholders' Points of View on
the Policy Announcements of 2015 and 2016^{*}**

Theethavat Janevatchararuk^{**}

Supaporn Sridee^{***}

Santat Thongrin^{****}

Abstract

The objectives of this research paper on the current situation in Thailand regarding audio description (AD) service for television programs are to

^{*} This paper is a part of the author's dissertation entitled "Audio Description in TV Drama Series and Perception of Visually-Impaired Audiences", School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat University

^{**} Ph.D.'s student, School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat University, e-mail: thyjey@gmail.com

^{***} Assistant Professor, School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat University, e-mail: caassup@yahoo.com

^{****} Assistant Professor, School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat University, e-mail: sant_santa@yahoo.com

present the points of view of stakeholders with regard to policy and to make recommendations for the development of Thailand's AD industry.

The information was obtained through a qualitative research method in which In-depth interviews were conducted of representatives of five groups of stakeholders: the visually-impaired television audience, television program sound producers, educators in the mass communication field, television stations, and the organization monitoring communication policy, the National Broadcasting and Telecommunications Commission (NTBC), regarding the audio description (AD) service for television programs provided in the Royal Gazette announcements of 2016 and 2017 on promoting protection of the rights of the disabled to access, gain information about, and utilize programs broadcast by the television industry.

The results of the in-depth interviews showed that currently action was being taken in providing AD service in Thailand only in educational institutions, policy agencies, and television stations, while the visually-impaired television audience and the television sound producers were not aware of any action or developments. The major obstacles to the development of AD in Thailand were: the increasing budgetary requirements for AD production, the lack of AD production personnel, and lack of skill and knowledge in AD production. All groups of stakeholders wanted support from the government while the policy announcements of 2015 and 2016 limited AD production support to news and public-service programs. All stakeholders perceived this as an obstacle in AD development. This limitation of genres does not match the demand of the visually-impaired audiences and mass communication educators, who stated that entertainment programs should also be included, and television stations said that the NTBC should revise this genre limitation to increase the variety and the quantity of AD production in the future.

Keywords: audio description; Royal Gazette; visually-impaired audience

1. บทนำ

แนวคิดหน้าที่นิยม หรือ Functionalism เป็นชุดความคิดที่มองทุกส่วนในสังคมเป็นองค์ประกอบ หรือเทียบได้กับอวัยวะหนึ่งของร่างกายที่แต่ละภาคส่วนมีหน้าที่ของตนเองแต่ก็ยังทำงานสัมพันธ์กันอยู่ในภาพรวมระบบใหญ่ โดยนำมาซึ่งการศึกษาหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคม กลายมาเป็นหน้าที่หลัก 4 ประการของสื่อ ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร (Surveillance Function) หน้าที่การเชื่อมโยงแต่ละส่วนของสังคมเข้าด้วยกัน (Correlation Function) หน้าที่การส่งต่อความรู้จากรุ่นสู่รุ่น (Transmission of Social Heritage) และหน้าที่ในการสร้างความบันเทิงให้แก่สังคม (Entertainment) โดยแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่มองหน้าที่ของสื่อที่เกิดขึ้นในภาพรวมของสังคมหรือระดับมหภาค (Macro Analysis) (Baran, 2012) ในขณะเดียวกัน หากเริ่มต้นการศึกษาจากหน่วยย่อยอย่างผู้ส่งสารหรือผู้รับสารในสังคม โดยพิจารณาตามแบบจำลองการสื่อสาร SMCR ของ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo, 1960) พบว่า องค์ประกอบที่เป็น “บุคคล” อย่างผู้รับสาร (Receiver) จะมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดลักษณะการรับสารในการสื่อสารนั้นๆ อยู่ด้วย ได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ทศนคติ ความรู้ ระบบสังคม และวัฒนธรรม (Wood, 2009)

เมื่อพิจารณาเรื่องทักษะในการสื่อสารของบุคคลแล้ว บุคคลในสังคมภายใต้รูปแบบสื่อมวลชนเดียวกันยังมีความแตกต่างกันด้านความสามารถในการสื่อสาร เช่น ผู้พิการทางการมองเห็นและผู้พิการทางการได้ยินได้รับอุปสรรคในการเข้าถึงสื่อมวลชนทั่วไป จนทำให้บุคคลกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถเข้าถึง รับรู้ และใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนได้อย่างเต็มที่ เช่น ผู้พิการทางการได้ยิน หรือผู้พิการทางการมองเห็น และเมื่อพิจารณาในเรื่องของสิทธิ จิอาโน มาเรีย เครโค (Gian Maria Creco) (อ้างถึงใน กุลนารี เสือโรจน์, 2558) ระบุว่า สิทธิในข้อมูลข่าวสาร (The Right to Information) และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (The Right to Access to Information) เป็นสองสิทธิในการเข้าถึงในเรื่องของสิทธิมนุษยชน (Human Right) ขณะที่นโยบายเกี่ยวกับการเปิดพื้นที่สื่อสำหรับคนพิการแทบไม่ปรากฏให้เห็นเลยก่อนหน้านี้ เนื่องจากในกระบวนการผลิตสาร ผู้กำหนดนโยบายและผู้ผลิตรายการทั้งหมดใช้จุดยืนหรือ

มุมมองแบบ “คนตาดี” อันเป็นผลสืบเนื่องจากกระบวนการทัศนต่อคนพิการที่อยู่เบื้องหลังความคิดของผู้ผลิตสื่อ (กุลนารี เสือโรจน์ ใน อารดา ครุจิต, ภัทธีรา สารากรบริรักษ์, กุลนารี เสือโรจน์ และคนอื่นๆ, 2558)

2. การประกาศใช้นโยบายเกี่ยวกับเสียงบรรยายภาพในสื่อโทรทัศน์

สำหรับนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของคนพิการ หรือบุคคลผู้ด้อยโอกาสนั้น ได้มีการกำหนดไว้ใน มาตรา 36 ในพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ พ.ศ.2551 ในรูปแบบของราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 42 ก เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2551 โดยมีใจความดังต่อไปนี้

มาตรา 36 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการและคนด้อยโอกาสให้เข้าถึง หรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป ให้คณะกรรมการกำหนดมาตรการพื้นฐานบางประการ เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีบริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของบุคคลดังกล่าว

คณะกรรมการอาจกำหนดมาตรการส่งเสริมใดๆ เพิ่มเติมเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตพิจารณาปฏิบัติตามความเหมาะสม โดยคณะกรรมการอาจพิจารณาสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากกองทุน หรือสนับสนุนหรือส่งเสริมด้วยวิธีอื่นก็ได้

เพื่อให้มาตรการที่กำหนดตามวรรคหนึ่งเหมาะสมต่อคนพิการและคนด้อยโอกาส ให้คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นหรือเปิดให้คนพิการและคนด้อยโอกาสมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการดังกล่าวด้วย

บริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของคนพิการและคนด้อยโอกาสตามวรรคหนึ่ง อาจหมายความว่ารวมถึง บริการกระจายเสียงที่ออกอากาศ รายการอ่านหนังสือเต็มเวลา หรือบริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีล่ามภาษามือ บริการคำบรรยายเป็นอักษรวิ่ง หรือคำบรรยายเป็นเสียง สำหรับรายการที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารสาธารณะ”

จากมาตรา 36 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. ได้วางรากฐานเรื่องความเสมอภาคในการเปิดรับสื่อของผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส โดยกำหนดไว้ในเรื่องการจัดทำมาตรการเพื่อก่อให้เกิดบริการที่เหมาะสม จนกระทั่งในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559 ที่ผ่านมา กสทช. ได้ออกประกาศเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิผู้พิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ ในรูปแบบของราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 133 ตอนพิเศษ 35 ง โดยมีพื้นฐานนโยบายมาจากมาตรา 36 ของประกาศในปี 2551 โดยนำเสนอครอบคลุมบริการเพื่อผู้พิการทั้งการได้ยินและการมองเห็น เป็นมาตรการกำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ต้องเพิ่มเติมบริการใน 3 รูปแบบ ได้แก่ บริการล่ามภาษามือ (Sign Language - SL) และคำบรรยายแทนเสียง (Closed Caption - CC) สำหรับผู้พิการทางการได้ยิน รวมถึงบริการเสียงบรรยายภาพ (Audio Description - AD) สำหรับผู้พิการทางการมองเห็น โดยกำหนดให้เป็นรายการประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ สอดคล้องกับข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรา 36 พระราชบัญญัติในปี 2551 รวมถึงมีการกำหนดบทสนับสนุนและบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบกิจการที่ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้อีกด้วย

ในเรื่องของการบังคับใช้ รายละเอียดในบทเฉพาะกาลจากประกาศฉบับดังกล่าว ระบุว่าเมื่อประกาศฉบับนี้มีผลบังคับใช้ (5 กุมภาพันธ์ 2559) กำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องให้บริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง หรือเสียงบรรยายภาพ อย่างน้อย 60 นาทีต่อวัน เมื่อประกาศนี้มีผลบังคับใช้ครบ 1 ปีแล้ว (5 กุมภาพันธ์ 2560) ผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องให้บริการ ล่ามภาษามือ คำบรรยาย

แทนเสียง **และ**เสียงบรรยายภาพ **รวมกัน**อย่างน้อยวันละ 60 นาที และเมื่อประกาศนี้มีผลบังคับใช้ครบ 2 ปีแล้ว (5 กุมภาพันธ์ 2561) ผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องให้บริการทั้งสามแบบ ในอัตราส่วนร้อยละตามที่กำหนด โดยเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 เป็นต้นไป

แต่ในเวลาต่อมา ในวันที่ 4 เมษายน 2560 (ภายหลังจากการบังคับใช้ประกาศฉบับดังกล่าว เป็นระยะเวลา 1 ปีเศษ) กสทช. ได้ทำการออกประกาศในรูปแบบของราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนพิเศษ 97 ง เรียกว่า ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 2) โดยมีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับการเลื่อนการบังคับใช้ การจัดทำบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ เพื่อเปลี่ยนแปลงกรอบเวลาและการบังคับใช้ที่เคยได้ระบุไว้ในประกาศฉบับปี 2559 เมื่อประกาศฉบับปี 2559 ได้มีการบังคับใช้เป็นระยะเวลา 2 ปี ตรงกับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 (จากเดิมกำหนดไว้เพียง 1 ปี) กำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องให้บริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง **และ**เสียงบรรยายภาพ **รวมกัน**อย่างน้อยวันละ 60 นาที และเมื่อประกาศนี้มีผลบังคับใช้ครบ 3 ปี ผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องให้บริการในอัตราส่วนร้อยละที่กำหนด

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาแล้วพบว่า ประกาศฉบับที่ 2 ที่ทาง กสทช. ได้จัดทำขึ้นนั้นเป็นการยืดเวลาในการดำเนินการตามประกาศฉบับปี 2559 ออกไปอีก 1 ปี โดยให้เหตุผลในเชิงเศรษฐกิจและความพร้อมของผู้ได้รับใบอนุญาต รวมถึงมีการระบุว่า เป็นภาระแก่ผู้ได้รับใบอนุญาตอย่างเกินสมควรด้วย ซึ่งเป็นการสะท้อนอย่างหนึ่งว่า ประกาศฉบับแรกที่ทาง กสทช. ได้ประกาศเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 นั้นไม่สามารถมีการบังคับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนเท่าที่ควร โดยอาจมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องและส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมให้การบังคับใช้นโยบายดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในเรื่องบริการเสียงบรรยายภาพ (Audio Description - AD) ประเทศไทยเริ่มมีการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพออกอากาศทางโทรทัศน์ครั้งแรกในเดือนมิถุนายน

2556 โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ภัทธีรา สารากรบริรักษ์, 2557) ซึ่งแผนแนวทางการพัฒนาเรื่องเสียงบรรยายภาพนี้มีขึ้นเป็นฉบับแรกครอบคลุมระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ.2555-2559) ดำเนินการทั้งในเรื่องของการพัฒนาองค์ความรู้ด้านเสียงบรรยายภาพในประเทศไทย ตลอดจนการสร้างผลงานเสียงบรรยายภาพในประเทศไทย ด้วย (กิตติพงศ์ สุทธิ, สัมภาษณ์, 2560) จะเห็นได้ว่าการดำเนินการผลิตเสียงบรรยายภาพเพื่อผู้พิการทางการมองเห็นยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นและยังต้องการความคิดเห็นจากหลายฝ่าย ทั้งผู้ชม ผู้พิการทางการมองเห็น ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ นักวิชาการ (ภัทธีรา สารากรบริรักษ์, 2557) รวมถึงสถานีโทรทัศน์ หรือผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเองจะต้องมีความตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวมดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญ (ตรี บุญเจือ, สัมภาษณ์, 2560)

3. มุมมองจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกาศใช้นโยบาย สื่อเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์

เมื่อพิจารณาจากรายงานเชิงงานเบกษาและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้บริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์สามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ส่วน ได้แก่ ผู้ชมที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็น ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ นักวิชาการในสายนิเทศศาสตร์ สถานีโทรทัศน์หรือผู้ที่ได้รับใบอนุญาต และหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลในเชิงนโยบาย (ในที่นี้ คือ กสทช.) โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จากแต่ละภาคส่วนในประเด็นต่อไปนี้

1. มุมมองต่อสถานการณ์เสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ในประเทศไทยปัจจุบัน ตลอดจนความคาดหวังต่อสถานการณ์ดังกล่าว หลังจากมีการประกาศใช้ราชกิจจานุเบกษา พ.ศ.2559
2. ข้อจำกัด อุปสรรคที่พบในการดำเนินงานหรือการเข้าถึงสื่อเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ และแนวทางแก้ไข

3. แนวโน้มของสถานการณ์เสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ ภายหลังจากที่มีการประกาศเลื่อนการบังคับใช้ประกาศเกี่ยวกับบริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์
4. ภาพรวมในปัจจุบันและข้อเสนอแนะในการพัฒนาบริการเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย

3.1 มุมมองต่อสถานการณ์เสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ในประเทศไทยปัจจุบัน ตลอดจนความคาดหวังต่อสถานการณ์ดังกล่าว หลังจากมีการประกาศใช้ราชกิจจานุเบกษา พ.ศ.2559

ในมุมมองต่อสถานการณ์เสียงบรรยายภาพในปัจจุบันและความคาดหวังต่อสถานการณ์ดังกล่าว นายกิตติพงศ์ สุทธิ ผู้อำนวยการสถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา ตัวแทนจากกลุ่มผู้ชมที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็น ระบุว่า ในช่วงก่อนการบังคับใช้ประกาศ พ.ศ.2559 ให้ความเห็นว่า “ไม่ได้มีการคาดหวังถึงเรื่องตัวเลข ประเภทรายการ สามารถเป็นรายการประเภทใดก็ได้ เพียงแค่ให้มีในรายการที่มีการรับชมเป็นประจำ” แต่เมื่อมีการประกาศใช้ประกาศฉบับดังกล่าวแล้ว กลับพบว่า “แม้ทางผู้พิการทางการมองเห็นไม่ได้ตั้งเป้าหมายที่เป็นจำนวนหรือตัวเลขแน่นอน ก็ยังไม่สามารถสังเกตเห็นหรือรับรู้ความเคลื่อนไหวใดๆ ที่เป็นเรื่องบริการเสียงบรรยายภาพได้เลย”

สอดคล้องกับนายธิปไตย ภิรมย์ภักดี ตัวแทนผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพ กล่าวถึงความคาดหวังต่อบริการเสียงบรรยายภาพจากการประกาศใน พ.ศ.2559 ว่า “ในส่วนของผู้ผลิตงานเองสามารถมีโอกาสดูแบบการทดลองรูปแบบการผลิตและสร้างสรรค์เสียงบรรยายใหม่ๆ ได้เพิ่มเติมด้วยและคาดหวังว่าในฐานะผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจะได้ทำงานมากขึ้นในรายการที่หลากหลายและโจทย์รายการที่ทำหยาต่อการผลิตเสียงบรรยายภาพมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามตนยังไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณรายการโทรทัศน์ที่มีเสียงบรรยายภาพ”

ด้านตัวแทนจากนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา ครุจิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาวิทยุโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระบุถึงมุมมองต่อสถานการณ์เสียงบรรยายภาพในปัจจุบันและความคาดหวังว่า “ยังพบว่าสังคมยังขาดองค์ความรู้ในส่วนนี้อยู่มาก โดยบุคคลภายนอกมักจะมองว่าเสียงบรรยายภาพไม่ได้มีความซับซ้อนซึ่งตรงข้ามกับความเป็นจริง และเสียงบรรยายภาพมีส่วนที่เกี่ยวเนื่องกับองค์ความรู้ในเชิงภาษาศาสตร์ เป็นผลให้กระบวนการการผลิตค่อนข้างมีความซับซ้อน ทำให้ในมุมมองเชิงวิชาการมีความกังวลในเรื่องความเป็นไปได้และการขาดความรู้ในเชิงปฏิบัติ”

ด้านตัวแทนสถานีโทรทัศน์ นางสาวธาริณี จันทรักษา เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมทางวิชาการ สถาบันวิชาการสื่อสาธารณะ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ได้ระบุถึงมุมมองต่อสถานการณ์เสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย ปัจจุบันว่า “สถานีได้มีการเตรียมการมาก่อนล่วงหน้าและมีความตื่นตัวในการจัดทำเสวนาและการสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่ พนักงานที่เกี่ยวข้องกับสายงานผลิตรายการและการออกอากาศ รวมทั้งได้มีการสร้างเครือข่ายพันธมิตรไปยังสถาบันการศึกษา (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) เพื่อเตรียมตัวสำหรับประกาศเรื่องเสียงบรรยายภาพที่จะเกิดขึ้นในปี 2559 ที่ผ่านมา” เมื่อมีการจัดอบรมแล้ว ข้อได้เปรียบอย่างหนึ่งของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส คือ รายการส่วนใหญ่ของช่องได้มีการกำหนดไว้แล้วให้เป็นรายการสารประโยชน์ สอดคล้องกับประเภทรายการที่มีการกำหนดไว้ในประกาศฉบับดังกล่าว แต่ในส่วนนี้อาจเป็นปัญหาหรือเป็นข้อกังวลกับสถานีโทรทัศน์อื่นๆ ทั้งนี้ ในช่วง พ.ศ.2558 ก่อนช่วงที่มีการกำหนดใช้ประกาศฉบับดังกล่าว เป็นช่วงที่สถานีไทยพีบีเอสกำลังจะสิ้นสุดสัญญากับทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเรื่องการจัดการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่พนักงานและเจ้าหน้าที่ภายในองค์กรเพิ่มมากขึ้นอย่างเข้มข้น เพื่อให้ทางสถานีสามารถผลิตเสียงบรรยายภาพที่มีมาตรฐานได้ด้วยตนเอง

ดร.ตรี บุญเจือ ตัวแทนจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กล่าวถึงมุมมองต่อสถานการณ์

เสียงบรรยายภาพในประเทศไทยว่า “การกำหนดใช้ประกาศเกี่ยวกับบริการเสียงบรรยายภาพใน พ.ศ. 2559 นี้ เป็นการดำเนินการตามกฎหมายใหญ่ คือ พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2551 ในมาตรา 36 ที่ระบุถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างบุคคลทั่วไป และอำนาจที่ทาง กสทช. มีอยู่เป็นอำนาจในเชิงการปกครอง โดยทาง กสทช. ตระหนักถึงภาระที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการจากการกำหนดใช้ประกาศฉบับดังกล่าว แต่ในขณะเดียวกัน กสทช. จะต้องทำการ “ประกัน” การคุ้มครองสิทธิของผู้พิการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 36 ดังนั้น สิ่งที่ทาง กสทช. คาดหวังจากการกำหนดใช้ประกาศฉบับ พ.ศ. 2559 คือ การเสียสละบางอย่างจากผู้ประกอบการและผู้ได้รับใบอนุญาตที่จะดำเนินการตามที่มีการกำหนดไว้”

3.2 ข้อจำกัด อุปสรรคที่พบในการดำเนินงานหรือการเข้าถึงสื่อเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ และแนวทางแก้ไข

ตัวแทนผู้พิการทางการมองเห็นมองว่าเป็นข้อจำกัดที่ไม่สามารถทำให้มีการเข้าถึง หรือรับรู้สื่อเสียงบรรยายภาพได้ ได้แก่ (1) เรื่องความเปลี่ยนแปลงระบบการออกอากาศจากระบบบนคลาวด์เป็นดิจิทัล จำนวนช่องที่มากขึ้นทำให้เกิดการควบคุม และการรับรู้ว่าช่องใดกำลังออกอากาศอยู่ยากขึ้น และไม่สามารถติดตามได้เหมือนในอดีต (2) การขาดการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อผู้พิการทางการมองเห็นเข้ามาช่วยในการควบคุมการเข้าถึงเสียงบรรยายภาพ เช่น การผลิต Talking Set Top Box การใช้ Universal Remote ที่ถูกออกแบบมาให้ผู้พิการทางการมองเห็นสามารถควบคุมได้ หรือการใช้ Electronic Program Guide (EPG)

สำหรับแนวทางแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าว ตัวแทนกลุ่มผู้พิการทางการมองเห็นระบุว่า “ควรมีการผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีเสียงบรรยายภาพให้ออกมาเป็นรูปธรรมและมีความเหมาะสมในเชิงปริมาณ และการกระจายตัวไปยังช่องต่างๆ ไม่ควรกระจุกตัวอยู่เพียงช่องใดช่องหนึ่ง ซึ่งควรเริ่มจากการกระจายตัวในระยะเวลาการออกอากาศ เพราะบางครั้งมีการออกอากาศในช่วงที่ไม่ได้มีผู้ชม แต่ทั้งนี้การกระจายตัวในเรื่องรูปแบบรายการอาจจะไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีการกำหนดประเภท

รายการไว้แล้วจาก กสทช. และในเรื่องนี้ทำให้เกิดปัญหาต่อบางช่องที่มีรายการโทรทัศน์ที่สอดคล้องกับข้อกำหนด (รายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์สาธารณะ) น้อยหรือไม่มีเลย หรือควรมีการประชาสัมพันธ์ของสื่อ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และสุดท้ายผู้บริโภคจะมีการขวนขวายเพื่อเข้าถึงสื่อเสียงบรรยายภาพเหล่านั้นได้มากขึ้น” โดยในปัจจุบันนี้ นายกิตติพงษ์ สุทธิ ระบุว่า “มักจะมีเพียงแค่การจัดประชุม หรือการสัมมนาต่างๆ เท่านั้น ซึ่งสุดท้ายแล้วผลที่ออกมามักจะมีเพียงแค่หัวข้อ หรือปัญหาเท่านั้น แต่ยังไม่ได้มีการนำปัญหาเหล่านั้นมาแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม”

ในขณะเดียวกัน มุมมองจากตัวแทนผู้ผลิตเสียงในสื่อ นายธิปไตย ภิรมย์ภักดี ระบุว่า “เนื่องจากประกาศฉบับ พ.ศ.2559 ที่มีการประกาศใช้นั้นยังมีช่องโหว่ในเรื่องของการบังคับบริการเสียงบรรยายภาพ กล่าวคือ ในช่วงระยะแรก ผู้ได้รับใบอนุญาตสามารถเลือกที่จะผลิตบริการใดก็ได้จากทั้ง 3 รูปแบบบริการ เพื่อให้ครบตามเวลาต่อวันที่ทาง กสทช. ได้กำหนด ซึ่งผู้ได้รับใบอนุญาตอาจมีการผลิตเสียงบรรยายภาพเพียง 3-5 นาทีก็ได้ และไปเสริมด้วยบริการอื่นๆ แทน เพราะบริการเสียงบรรยายภาพเป็นบริการที่มีการใช้เวลาและกระบวนการเชิงศิลปะค่อนข้างมาก เมื่อเทียบจากทั้ง 3 บริการที่ประกาศกำหนด หรือทางช่องอาจจะมีการทำเพียงให้ผ่านข้อกำหนด แต่ไม่ได้ทำเพราะว่าเห็นประโยชน์อย่างแท้จริงของบริการเสียงบรรยายภาพ”

นอกจากนี้ นายธิปไตย ภิรมย์ภักดี ระบุว่า “มีหลายสถานีโทรทัศน์ที่มีความตั้งใจและความประสงค์ที่จะผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีเสียงบรรยายภาพ แต่ภายหลังจากการตรวจสอบเรื่องงบประมาณการลงทุนและบุคลากรแล้ว ก็ไม่ได้มีการดำเนินการต่อไปจนสำเร็จ และข้อจำกัดที่พบจากเบื้องงานการผลิตเสียงบรรยายภาพคือ กระบวนการทำงานที่มีความซับซ้อนกว่าบริการอื่นๆ และเป็นการใช้เวลาเพิ่มเติมจากการผลิตรายการในรูปแบบปกติ และเรื่องเนื้อหา หรือประเภทของรายการที่มีการกำหนดไว้ในประกาศดังกล่าว”

ตัวแทนจากนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา ครุจิต กล่าวเกี่ยวกับข้อจำกัดและอุปสรรคที่พบไปในทิศทางเดียวกับนายธิปไตย ภิรมย์ภักดี ตัวแทนจากผู้ผลิตเสียงในสื่อภาพยนตร์และรายการโทรทัศน์ว่า “ในเรื่องของ

งบประมาณในการจัดทำเสียงบรรยายภาพของสถานี ที่ทางสถานีจะต้องเป็นผู้แบกรับ และระยะเวลาที่ต้องมีการให้บริการเสียงบรรยายภาพต่อวัน ที่ถูกระบุไว้ว่าเป็น 60 นาที ซึ่งเรื่องเวลาในการผลิตเองที่ต้องใช้เวลายาวนานก็เป็นอีกข้อจำกัดหนึ่งในการผลิตเสียงบรรยายภาพในแต่ละนาที ทั้งนี้ พบว่ากลุ่มสถานีโทรทัศน์ที่ยังไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องเสียงบรรยายภาพ จะอยู่ที่ร้อยละ 50 ของสถานีโทรทัศน์ที่มีการเข้าร่วมการอบรมทั้งหมดที่มีความรู้ และเข้าใจในการประกาศนโยบายดังกล่าวแล้ว ในขณะที่อีกร้อยละ 50 ยังไม่เข้าใจมากนัก”

และเช่นเดียวกับนายกิตติพงษ์ สุทธิ และนายธิปไตย ภิรมย์ภักดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา ครุจิต ระบุว่า “ในเรื่องความพร้อมสำหรับการใช้งานระบบโทรทัศน์ดิจิทัลเอง อาจจะเป็นอีกหนึ่งข้อจำกัดที่ทำให้ยังไม่เกิดการเข้าถึงสื่อเสียงบรรยายภาพได้ พบว่าระบบโทรทัศน์แบบดิจิทัลยังไม่เข้าถึงทุกครัวเรือน เกิดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ขึ้น ซึ่งต้องมีการปรับแก้ในเชิงนโยบายประเทศ ในภาพรวม และต้องมีการแก้ไขตั้งแต่ความเหลื่อมล้ำเชิงเศรษฐกิจด้วย จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของผู้พิการทางการมองเห็นที่ต้นเหตุได้”

ทางด้านของตัวแทนจากสถานีโทรทัศน์ นางสาวธารินี จันทรักษา ระบุว่า “สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสได้สังเกตเห็นถึงการสนับสนุนเรื่องบุคลากรที่จะมาดำเนินการในส่วนของการผลิตเสียงบรรยายภาพ ทางสถานีได้มีการหารือเพื่อทำการจัดตั้งหน่วยการผลิตเสียงบรรยายภาพขึ้นมาโดยเฉพาะ แต่ในปัจจุบันก็ยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากปัญหาด้านการขาดแคลนองค์ความรู้ที่เพียงพอ ดังนั้นการดำเนินการผลิตเสียงบรรยายภาพของทางช่อง จึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ทำงานด้านงานแปลและงานพากย์รายการมาดำเนินการในส่วนนี้ เป็นการเพิ่มภาระงาน (Double Job) ลงไปให้แก่เจ้าหน้าที่ในองค์กรที่มีภาระงานเดิมอยู่แล้ว” และเมื่อเปรียบเทียบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่าง ก่อนการบังคับใช้ประกาศใน พ.ศ.2559 และหลังการบังคับใช้ พบว่า ช่วงก่อนการบังคับใช้ประกาศ เป็นช่วงที่ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสยังมีความร่วมมือกันตามสัญญากับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงมีการผลิตและออกอากาศรายการที่มีเสียงบรรยายภาพค่อนข้างมาก แต่หลังการประกาศนโยบายดังกล่าวใน พ.ศ.2559 แล้ว เป็นช่วงที่สิ้นสุดสัญญาระหว่างสถานีโทรทัศน์กับ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งถึงแม้นางสาวธาริณี จันทร์รักษา ระบุว่ามีการผลิตรายการใหม่เพื่อนำมาจัดทำเป็นเสียงบรรยายภาพ แต่จำนวนรายการที่มีเสียงบรรยายภาพที่มีการจัดทำและออกอากาศในช่วงหลังการบังคับใช้ประกาศกลับน้อยลงกว่าช่วงก่อนหน้านี้ เนื่องจากยังขาดความชำนาญและเรื่ององค์ความรู้

ในมุมมองของตัวแทนผู้กำกับดูแลเชิงนโยบาย ดร.ตรี บุญเจือ ระบุว่าข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากการสะท้อนของผู้ประกอบการมายัง กสทช. ที่ทำให้การผลิตเสียงบรรยายภาพยังไม่สามารถเกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มรูปแบบ มีอยู่ 2 ประการหลักๆ คือ (1) สภาพเศรษฐกิจของผู้ประกอบการ ซึ่งสถานีโทรทัศน์เองจำเป็นที่จะต้องมีการจัดซื้อ จัดหา อุปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อทำการผลิตบริการต่างๆ ตามที่กฎหมายได้กำหนด ซึ่งในที่นี้ผู้ประกอบการนำเสนอข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ในภาพรวมของทั้ง 3 บริการ แต่บริการเสียงบรรยายภาพนั้น เรื่องอุปกรณ์พิเศษอาจไม่ได้เป็นประเด็นสำคัญ และ (2) องค์ความรู้เพื่อนำไปสามารถผลิตบริการได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาในเบื้องต้นคือการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ ในเรื่องการผลิตเสียงบรรยายภาพ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้ตัดสินใจว่า จะผลิตบุคลากรที่ทำงานประจำหน่วยในองค์กร (In-House) หรือผู้ประกอบการจะดำเนินการจัดจ้างหน่วยงานภายนอกในการผลิตเสียงบรรยายภาพ (Out Source) โดยทั้ง 2 ประการนี้ สอดคล้องกับแนวคิดจากทั้งทางตัวแทนผู้ชมที่เป็นผู้พิการทางภมมองเห็น ผู้ผลิตเสียงในสื่อภาพยนตร์และรายการโทรทัศน์ นักวิชาการด้านนิติศาสตร์ รวมถึงตัวแทนจากสถานีโทรทัศน์ด้วย

ส่วนในเรื่องข้อกำหนดประเภทรายการข่าวสารและสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ที่เป็นอีกหนึ่งข้อจำกัดสำหรับการจัดทำเสียงบรรยายภาพ ดร.ตรี บุญเจือกล่าวว่า “เนื่องจากประกาศฉบับนี้ จะต้องมีการประกาศใช้ให้สอดคล้องกับกฎหมายใหญ่ คือ มาตรา 36 ในพระราชบัญญัติประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ซึ่งมีการระบุไว้ถึงรูปแบบรายการข่าวสารและสาระที่เป็นสาธารณะประโยชน์ไว้แล้วแต่ต้น จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ประกาศฉบับ พ.ศ.2559 ดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้อง และไม่ขัดต่อกฎหมายที่เป็นพระราชบัญญัติ จึงทำให้รูปแบบรายการที่ถูกกำหนดในประกาศ พ.ศ.2559 ถูกกำหนดไว้เพียงแค่ว่ารายการที่

เป็นข่าวสารและสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเท่านั้น” ในเรื่องความแตกต่างของขนาดธุรกิจของแต่ละสถานีโทรทัศน์ที่อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งทำให้เกิดเป็นอุปสรรคด้านเศรษฐกิจในการดำเนินการผลิตเสียงบรรยายภาพในบางสถานีโทรทัศน์ ดร.ตรี บุญเจือ กล่าวว่า “ในเชิงนโยบายแล้ว ความแตกต่างของขนาดธุรกิจจากแต่ละสถานีโทรทัศน์ ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นข้อจำกัดของการดำเนินการ เนื่องจากแต่ละสถานีถือว่าเป็น “สถานีโทรทัศน์” เหมือนกัน เสียค่าใบอนุญาตเท่ากัน ดังนั้นจึงควรได้รับการปฏิบัติในมาตรฐานเดียวกัน จากข้อกำหนดเดียวกัน” ซึ่งแนวคิดนี้ค่อนข้างมีความขัดแย้งต่อแนวคิดการปรับข้อบังคับให้มีความยืดหยุ่นต่อขนาดของสถานีโทรทัศน์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา ครุจิต ตัวแทนจากนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ อีกด้วย

3.3 แนวโน้มของสถานการณ์เสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ ภายหลังจากที่มีการประกาศเลื่อนการบังคับใช้ประกาศเกี่ยวกับบริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์

สำหรับการออกประกาศเรื่องบริการเสียงบรรยายภาพ ฉบับ พ.ศ.2560 เพื่อเลื่อนเวลาในการบังคับใช้นโยบายเรื่องเสียงบรรยายภาพออกไปนั้น นายกิตติพงศ์ สุทธิ ระบุว่า “การเลื่อนระยะเวลาบังคับใช้ออกไปตามประกาศฉบับดังกล่าว ควรจะมีหลักประกัน หรือมีมาตรการที่จะรองรับว่าจะไม่มีการประกาศเลื่อนการบังคับใช้ออกไปอีก” ทั้งนี้ นายกิตติพงศ์ สุทธิ ระบุว่าน้ำหนักในการสนับสนุนในช่วงแรกอาจจะต้องมากกว่าในช่วงอื่นๆ แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ การทำให้เกิดเป็นรูปธรรมหลังจากครบกำหนดช่วงเวลาที่ได้มีการประกาศเลื่อนออกไปแล้วนั้น ในฐานะผู้รับสารที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็น นายกิตติพงศ์ สุทธิ มีความคาดหวังที่ค่อนข้างเข้มข้นขึ้นเมื่อเทียบจากการคาดหวังครั้งแรกจากประกาศ พ.ศ.2559 ทั้งในเรื่องของปริมาณรายการโทรทัศน์ที่มีเสียงบรรยายภาพและการกระจายตัวไปยังช่องต่างๆ

ในขณะที่ นายธิปไตย ภิรมย์ภักดี ระบุว่า “ในช่วงเวลาที่มีการเลื่อนออกไปหนึ่งปี ควรจะเกิดกระบวนการอบรมและถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์หรือสถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ โดยอย่างน้อยต้องมีการเข้าไปฝึกอบรมบุคลากรในแต่ละช่อง

รวมถึงควรมีการตรวจสอบความคืบหน้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย” เช่นเดียวกันกับความคาดหวังจากตัวแทนกลุ่มผู้ชมที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็น นอกจากนี้ ควรมีการทดลองระบบการออกอากาศ ซึ่งการออกอากาศเสียงบรรยายภาพจะต้องมีการออกอากาศคู่ขนานไปกับระบบออกอากาศปกติ คล้ายกับการออกอากาศภาพยนตร์ที่มีการพากย์ไทย หรือ Soundtrack ซึ่งในขณะเดียวกัน สำหรับความคาดหวังหลังจากที่ระยะเวลา 1 ปี ที่มีการเลื่อนออกไปสิ้นสุดลง นายธิปไตย ภิรมย์ภักดี กล่าวว่า “เมื่อครบกำหนดเวลาแล้ว ในทุกช่องควรมีรายการที่เป็นเสียงบรรยายภาพออกอากาศ และเป็นมาตรฐานในภาพรวม เพื่อให้ช่องทางที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการกลายเป็นส่วนน้อย”

สำหรับการออกประกาศ พ.ศ.2560 เพื่อเลื่อนเวลาในการบังคับใช้นโยบายเรื่องเสียงบรรยายภาพออกไปนั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา ศรีจิต ตัวแทนจากนักวิชาการทางด้านนิเทศศาสตร์ ระบุว่า “การเลื่อนการกำหนดให้ออกไปดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือสถานีโทรทัศน์ต่างๆ เกิดความผ่อนคลายขึ้น มีช่วงเวลาให้แต่ละสถานีโทรทัศน์ได้มีการเติมเต็มบางอย่างที่ขาดหายไป โดยเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ในปีที่ผ่านมา พบว่าสถานีโทรทัศน์ต่างๆ มีความพร้อมขึ้นมาก เห็นถึงความร่วมมือของแต่ละสถานีมากขึ้น ซึ่งความคาดหวังเบื้องต้นหลังจากที่มีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการอีกครั้งใน พ.ศ.2561 ไม่ควรมีการเลื่อนประกาศออกไปอีก” เช่นเดียวกับนายกิตติพงศ์ สุทธิ ที่ได้ระบุถึงการมีหลักประกันว่าจะไม่มีการประกาศเลื่อนออกไปอีก

ในขณะที่นางสาวธาริณี จันทรักษา ตัวแทนจากสถานีโทรทัศน์ระบุว่า “ในช่วงเวลาที่มีการขยายออกไป 1 ปี ทางสถาบันวิชาการสื่อสารมวลชน (สวส.) และสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ได้มีการถ่ายทอดในเรื่องความรู้ที่เข้มข้นมากขึ้นให้กับบุคลากรในสายการผลิตในสถานีเอง และพยายามที่จะทดลองผลิตเสียงบรรยายภาพด้วยตนเองให้มากขึ้น และนอกจากนี้ทาง สวส. เองจะเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานของเสียงบรรยายภาพ ซึ่งการขยายเวลาออกไปจากประกาศดังกล่าว สถานีโทรทัศน์เองจะมีเวลาในการเตรียมตัว และทดลองทำได้มากขึ้น โดยแต่เดิมพบว่าบางสถานีที่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเสียงบรรยายภาพเลย” ซึ่งทำให้

ทางสถานีไทยพีบีเอสมีแนวโน้มที่จะจัดการอบรมในเรื่องเสียงบรรยายภาพขึ้นในรูปแบบสาธารณะด้วยในอนาคต และการคาดการณ์ของนางสาวธาริณี จันทรักษาเกี่ยวกับแนวโน้มหลังการประกาศขยายเวลาการดำเนินการเรื่องเสียงบรรยายภาพออกไป คือ “สถานีโทรทัศน์ใหญ่ทั้ง 6 ช่อง (ช่อง 3, 5, 7, 9, NBT และ ไทยพีบีเอส) น่าจะเป็นผู้เริ่มมีการดำเนินการผลิตรายการเสียงบรรยายภาพก่อน และตามมาด้วยสถานีโทรทัศน์ขนาดเล็ก หรือโทรทัศน์ดิจิทัลที่พร้อมดำเนินการ”

นอกจากนี้ ดร.ตรี บุญเจือ ตัวแทนจากหน่วยงานผู้กำกับดูแลเชิงนโยบายระบุว่า ในการขยายระยะเวลาบทเฉพาะกาลออกไปเป็นระยะเวลา 1 ปี นั้น สาเหตุหนึ่งเกิดมาจากการที่ผู้ประกอบการอาจจะยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการตามประกาศดังกล่าว ความคาดหวังเมื่อสิ้นสุดการขยายระยะเวลาที่ทาง กสทช. ได้พิจารณาไว้ ได้แก่ “การที่สถานีโทรทัศน์มีความพร้อมในด้านต่างๆ ทั้งการผลิตบุคลากร ความพร้อมด้านองค์ความรู้ และความพร้อมในด้านการดำเนินการ รวมถึงสถานีโทรทัศน์ต่างๆ ควรจะต้องมีการทดลองในการออกอากาศรายการที่มีเสียงบรรยายภาพ เพราะเนื่องจากการกลับเข้าสู่บทเฉพาะกาลใน พ.ศ. 2561 ดังกล่าว ยังไม่มีผลในการกำหนดระยะเวลาต่อวัน” ดังนั้นแต่ละสถานีสามารถมีการทดลองผลิตและออกอากาศในระยะเวลาเท่าใดก็ได้

3.4 ภาพรวมในปัจจุบันและข้อเสนอแนะในการพัฒนาบริการเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย

ความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้พิการทางการมองเห็นต่อนโยบายเรื่องเสียงบรรยายภาพ ประการแรก คือการผลักดันให้มีการบริการจริงที่เป็นรูปธรรมตามที่นโยบายกำหนด ประการที่สองคือ การจัดทำมาตรการส่งเสริมและควบคุมตลอดจนมีเครื่องมือซ้ำวัดเรื่องความสำเร็จ ประการที่สาม คือ การดึงให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันนโยบายเรื่องเสียงบรรยายภาพ นอกจากนี้ เรื่องเทคโนโลยีที่มีการคำนึงถึงการใช้งานของผู้พิการทางการมองเห็น เช่น Talking Set Top Box หรือ EPG ดังที่ได้ระบุไว้แล้วข้างต้น น่าจะเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะเอื้อให้ผู้พิการทางการมองเห็นเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และผู้พิการทางการ

มองเห็นจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม และรับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเสียงบรรยายภาพตามมา ทั้งนี้ จากมุมมองของผู้รับสารที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็น พบว่า ตั้งแต่มีการประกาศใช้นโยบายเรื่องบริการเสียงบรรยายภาพใน พ.ศ.2559 จนถึงปัจจุบัน สถานการณ์ในภาพรวมยังดำเนินไปได้เพียงร้อยละ 1 ของความสำเร็จทั้งหมด ซึ่งในร้อยละ 1 นั้น เกิดจากการวัดเป็นจำนวนช่อง จะพบว่า มีเพียง 1 ช่องหลักๆ ที่เคยได้ออกอากาศรายการที่มีเสียงบรรยายภาพอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ ไทยพีบีเอส แต่ในปัจจุบันก็ไม่ได้มีการออกอากาศแล้ว (สิ้นสุดเมื่อ พ.ศ.2559)

ส่วนข้อเสนอแนะจากนายธิปไตย ภิรมย์ภักดี คือ “ผู้พิการทางการมองเห็นควรได้รับโอกาสในการเลือกรายการที่ตนเองต้องการจะรับชม ว่าต้องการรับชมรายการประเภทใด ซึ่งในความเป็นจริง เสียงบรรยายภาพอาจจะเหมาะกับรายการประเภทบันเทิงมากกว่ารายการประเภทข่าวสารก็เป็นได้ เพราะรายการประเภทข่าวสาร ผู้พิการทางการมองเห็นสามารถเข้าใจได้จากเสียงที่มีอยู่ในรายการ” โดยสอดคล้องกับแนวคิดของนายกิตติพงศ์ สุทธิ ซึ่งในปัจจุบันการเดินทางของสื่อเสียงบรรยายภาพตามมุมมองของนายธิปไตย ภิรมย์ภักดี ระบุว่า “อยู่ที่ร้อยละ 5 จากความสำเร็จทั้งหมดซึ่งมีความใกล้เคียงกับมุมมองของตัวแทนจากกลุ่มผู้ชมที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็น โดยร้อยละ 5 ดังกล่าว เกิดจากเมื่อมีการเปรียบเทียบจำนวนสถานีโทรทัศน์ที่มีการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพ” นายธิปไตย ภิรมย์ภักดี พบว่า ณ ปัจจุบัน (ธันวาคม 2560) มีเพียงสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เท่านั้น โดยก่อนหน้านี้มีสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา ครุจิต ตัวแทนจากนักวิชาการทางด้านนิเทศศาสตร์ระบุว่า “จะต้องเป็นสถานการณ์ที่ให้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริการที่มากกว่าในปัจจุบัน ทั้งผู้พิการทางการมองเห็น ตลอดจนสถานีโทรทัศน์ จนทำให้เกิดแนวทางพัฒนาทั้งแบบบนลงล่าง (Top Down) และ ล่างขึ้นบน (Bottom Up) ที่สมดุลกันและควรมีการจัดทำรายวิชาในหลักสูตรการศึกษานิเทศศาสตร์และจัดทำรายวิชาด้านการแปลในเชิงภาษาศาสตร์หรือภาษาภาพและการใช้ถ้อยคำ” ซึ่งทั้งนี้ตนระบุว่า “ปัจจุบันสถานการณ์อยู่ที่ร้อยละ 50 ซึ่งค่อนข้างขัดแย้งกับมุมมองของ

ตัวแทนผู้ชมที่เป็นผู้พิพากษาการมองเห็น และตัวแทนผู้ผลิตเสียงในสื่อภาพยนตร์ และโทรทัศน์” วัดจากการเห็นความร่วมมือของหลากหลายภาคส่วนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์ในประเทศไทยที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา ครุจิต ได้กล่าวถึง คือ (1) เรื่องของการแก้ไขเนื้อหาที่กำหนดไว้ในประกาศ เรื่องประเภทรายการที่จะนับเป็นการให้บริการเสียงบรรยายภาพ ไม่จำเป็นต้องกำหนดเพียงรายการประเภทข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์สาธารณะเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของทั้งนายกิตติพงศ์ สุทธิ และนายธิปไตย ภิรมย์ภักดี (2) การให้การสนับสนุนทั้งในเชิงงบประมาณ และการจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อให้การสนับสนุนด้านบุคลากรอย่างเป็นรูปธรรม และ (3) หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลในเชิงนโยบายควรทำความเข้าใจและปรับนโยบายให้สอดคล้องกับธรรมชาติและมาตรฐานของสถานีโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน

นางสาวธาริณี จันทรักษา ตัวแทนจากสถานีโทรทัศน์ระบุว่า “การที่ทุกสถานีโทรทัศน์สามารถทำให้เกิดรายการที่มีเสียงบรรยายภาพได้และต้องมีความต่อเนื่อง น่าจะเป็นรูปธรรมของความสำเร็จในเชิงเสียงบรรยายภาพในประเทศไทยได้ในระดับหนึ่ง โดยหากเทียบความสำเร็จของเสียงบรรยายภาพในสัดส่วนร้อยละ 100 แล้ว”นางสาวธาริณี จันทรักษา ระบุว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน (กันยายน 2560) ระดับของการพัฒนาเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์ในประเทศไทยจะอยู่ที่ร้อยละ 50 โดยสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา ครุจิต ตัวแทนนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ ซึ่งนางสาวธาริณี จันทรักษา ระบุว่า “เนื่องจากแต่ละสถานีเองก็ได้มีการส่งตัวแทนเพื่อเข้ารับการอบรมเรื่องการผลิตเสียงบรรยายภาพไปแล้ว แต่ในอีกส่วนหนึ่งคือการนำความรู้พื้นฐานที่ได้จากการอบรมการผลิตเสียงบรรยายภาพนั้นไปทดลองผลิตจริง หรือทดลองในการปฏิบัติจริง และทำการประเมินผลอีกครั้ง ซึ่งอาจจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็เป็นได้” ข้อเสนอหนึ่งที่นางสาวธาริณี จันทรักษา ต้องการสะท้อนไปยังหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลเชิงนโยบายคือ “อาจมีการทบทวนเชิงนโยบายบางข้อเพื่อให้เอื้ออำนวยกับรูปแบบรายการที่สามารถทำบรรยายการให้ผู้พิพากษาการมองเห็นสามารถเข้าใจได้เลย โดยที่ไม่ต้องมีการผลิต

เป็นเสียงบรรยายภาพเพิ่มเติม และต้องการให้รายการประเภทนี้สามารถถูกนับรวมไปในอัตราที่มีการกำหนดในประกาศด้วย”

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสำเร็จของนโยบายเรื่องเสียงบรรยายภาพดังกล่าวในเชิงรูปธรรมผ่านมุมมองของ กสทช. ดร.ตรี บุญเจือ ระบุว่า “สถานการณ์เสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์จะประสบความสำเร็จได้เมื่อผู้พิการทางการมองเห็นสามารถ “ใช้ประโยชน์ ” จากรายการโทรทัศน์ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งอาจมีการเชื่อมโยงไปยังการพัฒนาศักยภาพในเชิงการรู้เท่าทันสื่อของผู้พิการทางการมองเห็นได้ต่อไป เพื่อให้ผู้พิการทางการมองเห็นได้รับโทษจากเปิดรับรายการโทรทัศน์น้อยที่สุด” โดยหากเทียบสถานการณ์ความประสบความสำเร็จในเชิงเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์จากร้อยละ 100 ในสถานการณ์ปัจจุบัน ดร.ตรี บุญเจือ ระบุว่าน่าจะมีความคืบหน้าไปแล้วประมาณร้อยละ 30 โดย ดร.ตรี บุญเจือ ได้ให้รายละเอียดโดยวัดจากการที่เริ่มมีกระบวนการควบคุมทางกฎหมายแล้ว แต่ยังไม่ได้มีการบังคับอย่างเต็มรูปแบบ กระบวนการให้ความรู้มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะจากมุมมองของ กสทช. ต่อบริกรการเสียงบรรยายภาพในประเทศไทย ดร.ตรี บุญเจือ กล่าวถึงไว้ใน 3 รูปแบบ คือ (1) ภาครัฐควรมีการคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเป็นหลักใหญ่ (2) ภาควิชาการ ควรมีความตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้รับสาร และควรมีการเสียดสีบางอย่างเพื่อที่จะสร้างประโยชน์เชิงสาธารณะให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และ (3) ผู้บริโภคที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็นควรเป็นผู้บริโภคที่มีความตื่นตัวที่สามารถสะท้อนความคิดเห็นได้เพื่อให้กลายเป็นพลังของผู้บริโภคนำไปสู่การขับเคลื่อนได้ต่อไป

จากข้อมูลทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ยังคงเป็นข้อจำกัด และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ได้ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านผู้รับสารที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็น

เมื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดสะท้อนความคิดเห็นต่อสถานการณ์เสียงบรรยายภาพในปัจจุบัน ในรูปของร้อยละ กลุ่มผู้รับสารสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับ

การรับรู้ความคับหน้าเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันความคิดเห็นเกี่ยวกับความคับหน้าของสถานการณ์เสียงบรรยายภาพจากทางนักวิชาการทางนิเทศศาสตร์และสถานีโทรทัศน์ อยู่ที่ร้อยละ 50 ซึ่งมีความแตกต่างกันมาก แสดงให้เห็นว่า ความเคลื่อนไหวในเรื่องสื่อเสียงบรรยายภาพนั้นยังคงมีอยู่เพียงในส่วนของนักวิชาการและสถานีโทรทัศน์ ตลอดจนหน่วยงานที่กำกับดูแลเชิงนโยบายเท่านั้น อาจจะยังไม่มี การเผยแพร่ลงมาสู่กลุ่มผู้รับสารได้อย่างถูกต้องตามความต้องการของผู้รับสาร ทั้งในเรื่องของเวลาในการออกอากาศ หรือช่องทางในการออกอากาศ จึงทำให้ผู้รับสารที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็นยังไม่ได้รับความเคลื่อนไหวเรื่องเสียงบรรยายภาพมากนัก

ขณะเดียวกัน สาเหตุหนึ่งอาจมาจากตัวผู้รับสารที่เป็นผู้พิการทางการมองเห็นเองที่ยังไม่มีความตื่นตัวเท่าที่ควร โดยในส่วนนี้อาจจะเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ ได้แก่ รายการโทรทัศน์ที่มีเสียงบรรยายภาพไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้พิการทางการมองเห็น ช่วงเวลาการออกอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการรับชม เช่น การออกอากาศในช่วงเวลาดึกเกินไป การที่ผู้พิการทางการมองเห็นไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี หรือโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลได้ การขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้พิการทางการมองเห็น หรือจำนวนรายการยังไม่มีกระจายตัวได้อย่างเพียงพอต่อการเข้าถึงของผู้พิการทางการมองเห็น

นอกจากนี้ ผู้พิการทางการมองเห็นควรมีส่วนร่วมและมีความกระตือรือร้นมากขึ้น เพื่อให้การพัฒนาเสียงบรรยายภาพในประเทศไทย มีทั้งจากบนลงล่าง (Top Down) คือ เริ่มต้นจากหน่วยงานเชิงนโยบาย สถาบันการศึกษา สถานีโทรทัศน์ และจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) คือ เริ่มต้นจากผู้รับสารหน่วยย่อยได้ และน่าจะทำให้การพัฒนาเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

2. ด้านการดำเนินการผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์

2.1 กระบวนการผลิตเสียงบรรยายภาพ

กระบวนการผลิตเสียงบรรยายภาพมีความซับซ้อนมากและมีการใช้เวลาในการดำเนินการมาก ซึ่งส่วนนี้อาจกลายเป็นอุปสรรคในการผลิตรายการที่

จำเป็นต้องมีการออกอากาศในเวลาที่เหมาะสมที่ ประกอบกับกระบวนการการผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ทั้งหมด ในส่วนของการเขียนบทบรรยายภาพจะต้องใช้ทักษะทางศิลปะและความชำนาญในการอ่านและแปลภาพให้กลายเป็นภาษา ซึ่งจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีศักยภาพ หรือมีทีมผู้ผลิตที่มีศักยภาพทั้งในเชิงการอ่านภาษาภาพและการใช้ภาษาในบทบรรยายภาพ

กระบวนการผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ (1) การเขียนและพัฒนาบทบรรยายภาพ ผู้เขียนบทจะต้องทำการวิเคราะห์เนื้อรายการเดิมในหน่วยวินาที เพื่อหาช่องว่างของเสียง (Sound Gap) ที่ไม่ทับซ้อนกับบทสนทนา บทพากย์ หรือเสียงประกอบในรายการนั้นๆ จากนั้นทำการเขียนบทบรรยายภาพที่เกิดขึ้น โดยจะต้องอยู่ในกรอบเวลาที่เป็นช่องว่างของเสียงดังกล่าว ในส่วนนี้จะต้องใช้ทักษะของบุคลากรในการดำเนินการทั้งหมดเพราะมีความเป็นศิลปะอยู่สูงมาก และ (2) การลงเสียงบรรยาย คือการอ่านบทบรรยายภาพแต่ละช่วงเพื่อทำการบันทึกเสียง จากนั้นนำเสียงที่บันทึกได้ไปใส่ไว้ตามตำแหน่งของเสียงบรรยายภาพนั้นๆ ในส่วนนี้เป็นส่วนที่ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากจุดของช่องว่างทางเสียงต่างๆ ได้มีการวิเคราะห์มาในช่วงต้นแล้ว

2.2 การผลิตเสียงบรรยายภาพในสถานีโทรทัศน์

สืบเนื่องจากกระบวนการผลิตเสียงบรรยายภาพที่ค่อนข้างมีความซับซ้อน และมีความเป็นศิลปะมากกว่าบริการอื่นๆ ทำให้ทางสถานีโทรทัศน์ประสบปัญหาเรื่องบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตลอดจนทักษะและเรื่องของงบประมาณ ในการดำเนินการตามมา โดยบางสถานีได้มีการเสนอโครงการเพื่อจัดทำหน่วยการผลิตเสียงบรรยายภาพโดยตรง แต่ทั้งนี้ยังไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมได้ ทำให้มีการสร้างภาระงานซ้อน (Double Job) ขึ้นกับบุคลากร เป็นผลให้รายการที่มีการผลิตเสียงบรรยายภาพไม่สามารถควบคุมคุณภาพได้ตามมา และความรู้ความเข้าใจของบุคลากรที่รับผิดชอบตอนโยบายดังกล่าว อาจยังไม่มีการเตรียมพร้อมมากนัก รวมถึงจากกระบวนการผลิตที่มีความซับซ้อน ทำให้ทางสถานีโทรทัศน์จำเป็นต้องมีการวางแผนเรื่องงบประมาณมากขึ้น ส่งผลให้การพัฒนา

เสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเท่าเทียมกันในทุก สถานีโทรทัศน์

3. ด้านเนื้อหาของประกาศ กสทช.

สิ่งที่ทำให้เป็นข้อจำกัดต่อทุกฝ่ายและได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดที่ เกี่ยวข้องเชิงเนื้อหาจากประกาศคือ การที่ประกาศฉบับดังกล่าวกำหนดให้ต้องมีการผลิตเสียงบรรยายภาพให้กับรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นสาระณะประโยชน์ เท่านั้น จึงจะมีการนับตามข้อกำหนดเกิดขึ้น โดยในส่วนนี้ ทำให้เกิดผลกระทบจากหลายส่วน ทั้งส่วนสถานีโทรทัศน์เองที่พบว่าไม่สามารถจัดหารายการที่สอดคล้องกับข้อกำหนดดังกล่าวจากผังรายการที่ออกอากาศได้ โดยสำหรับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสอาจไม่ประสบปัญหาจากข้อกำหนดนี้มากนัก ในขณะที่บางสถานีโทรทัศน์ที่มีรายการส่วนใหญ่อยู่ในประเภทรายการบันเทิงอาจพบข้อจำกัดในการผลิตรายการที่มีเสียงบรรยายภาพให้สอดคล้องกับข้อกำหนดดังกล่าวตามมา และรวมถึงรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นสาระณะประโยชน์อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้พิการทางการมองเห็นมากนักจึงอาจทำให้ที่ผ่านมาไม่มีการเข้าถึงจากผู้พิการทางการมองเห็นอย่างี่ควรจะเป็น

อีกส่วนหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดจากเนื้อหาประกาศฉบับดังกล่าว คือ การกำหนดให้สุดท้ายแล้วการให้บริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์จะต้องมีการให้บริการอย่างน้อย 60 นาทีต่อวัน ดังนั้นสถานีโทรทัศน์อาจจำเป็นต้องมีรายการใดรายการหนึ่งที่มีการออกอากาศในทุกวัน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการผลิตเสียงบรรยายภาพ หรือการจัดหารายการให้ครบในทุกวันเพื่อจัดทำเป็นรายการที่มีการบริการเสียงบรรยายภาพให้สอดคล้องกับเนื้อหาในประกาศดังกล่าว ซึ่งส่วนนี้อาจเป็นภาระให้แก่สถานีโทรทัศน์ได้ต่อไปในระยะยาว แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณีนี้ทางหน่วยงานผู้กำกับดูแลเชิงนโยบายระบุว่า สถานีโทรทัศน์ควรมีการเสียสละบางส่วนเพื่อสังคมโดยรวมและการคุ้มครองสิทธิของผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสด้วย

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเสียงบรรยายภาพ สำหรับรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย

จากมุมมองต่อสถานการณ์ ข้อจำกัดและปัญหา แนวโน้มที่เป็นการคาดการณ์ รวมถึงภาพรวมและข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ พบว่าเนื่องจากในปัจจุบันมีการประกาศเพื่อเลื่อนการกำหนดขึ้นนโยบายดังกล่าวออกไปเป็นระยะเวลา 1 ปี ทำให้ระยะเวลาในปัจจุบันเป็นช่วงเวลาที่ทาง กสทช. เอื้อให้แต่ละสถานีสามารถเตรียมพร้อมต่อการผลิตและออกอากาศเสียงบรรยายภาพได้ในอนาคต แต่ข้อจำกัดที่ทุกฝ่ายมีทัศนะไปในทิศทางเดียวกัน สามารถแบ่งได้ใน 3 หมวดดังกล่าวข้างต้น คือ การมีส่วนร่วมจากผู้รับสารที่เป็นผู้พิจารณาการมองเห็นการผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีเสียงบรรยายภาพ และเนื้อหาจากประกาศฉบับดังกล่าวเอง

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันเป็นช่วงเวลาที่ได้รับการขยายออกไปเพื่อให้แต่ละสถานีได้มีการเตรียมตัวทั้งในเรื่ององค์ความรู้ บุคลากร หรือการจัดสรรงบประมาณเพื่อเตรียมรับการประกาศใช้นโยบายดังกล่าวในส่วนบทเฉพาะกาลที่จะครบกำหนดในต้น พ.ศ.2561 เพื่อให้การพัฒนาเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ รวมถึงเพื่อให้บริการเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์สามารถเกิดประโยชน์แก่ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบริการเสียงบรรยายภาพในประเทศไทย ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ควรมีการทบทวนเรื่องข้อจำกัดในเรื่องเนื้อหารายการประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นสาระณะประโยชน์ จากหน่วยงานที่กำลังดูแลเชิงนโยบายหรือ กสทช.

โดยหากพิจารณาหน้าที่ของสื่อมวลชนตามแนวคิดหน้าที่นิยม (Functionalism) จะพบว่า หน้าที่หลัก 4 ประการของสื่อ ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร (Surveillance Function) หน้าที่การเชื่อมโยงแต่ละส่วนของสังคมเข้าด้วยกัน

(Correlation Function) หน้าที่การส่งต่อความรู้จากรุ่นสู่รุ่น (Transmission of Social Heritage) และหน้าที่ในการสร้างความบันเทิงให้แก่สังคม (Entertainment) (Baran, 2012) จะเห็นได้ว่า สื่อไม่ได้มีหน้าที่สำหรับการให้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น สื่อยังมีหน้าที่ในด้านอื่นๆ ผ่านรูปแบบรายการต่างๆ เช่น ละครโทรทัศน์ สารคดี ภาพยนตร์ ที่จะทำให้หน้าที่ของสื่อในด้านต่างๆ นอกเหนือจากการให้ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น การให้บริการเสียงบรรยายภาพควรมีการทบทวนเพื่อแก้ไขข้อกำหนดในนโยบายที่กำหนดให้สถานีโทรทัศน์ต้องมีการให้บริการเสียงบรรยายภาพ (รวมถึงบริการอื่นๆ) เฉพาะรายการข่าวสารสาระที่เป็นสาธารณประโยชน์ เพื่อเปิดกว้างให้ทั้งผู้ผลิตรายการโทรทัศน์หรือสถานีโทรทัศน์ได้มีโอกาสทดลองผลิตรายการที่มีความหลากหลาย รวมถึงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้พิการทางการมองเห็นได้มีทางเลือกที่หลากหลายในการเปิดรับสื่อด้วย

ทั้งนี้ ในช่วงที่ยังเป็นบทเฉพาะกาลตามประกาศดังกล่าว น่าจะมีการเปิดโอกาสในการทดลองผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพในรายการที่มีความหลากหลาย รวมถึงรับฟังความคิดเห็น หรือความต้องการของผู้พิการทางการมองเห็นอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการศึกษาความต้องการของผู้พิการทางการมองเห็นที่ชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้ทำรายการที่มีเสียงบรรยายภาพที่จะมีการผลิตต่อไปนั้นตอบสนองความต้องการของผู้พิการทางการมองเห็นได้ดีที่สุด จนทำให้เกิดการเข้าถึงและรับชมรายการโทรทัศน์ต่างๆ ตามมา

2. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรสำหรับสถานีโทรทัศน์ จากภาครัฐ

เนื่องจากกระบวนการผลิตเสียงบรรยายภาพค่อนข้างมีความซับซ้อน และมีความต้องการบุคลากรที่ทำหน้าที่เฉพาะส่วน จึงต้องมีการตั้งหน่วยเฉพาะเพื่อดูแลเรื่องการผลิตเสียงบรรยายภาพ การจัดจ้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพิ่มเติม ตลอดจนการดำเนินการจัดหาอุปกรณ์ที่เหมาะสม ทำให้ในสถานีโทรทัศน์ขนาดเล็กหรือโทรทัศน์ดิจิทัลอาจมีข้อเรียกร้องด้านการสนับสนุนเชิงงบประมาณ และบุคลากรจากทางภาครัฐ ทั้งนี้ภาครัฐอาจมีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อกำกับดูแลและควบคุมการผลิตเสียงบรรยายภาพเป็นส่วนกลาง และทางสถานีสามารถทำการจ้าง

ผลิตได้ต่อไป เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเรื่องบุคลากรในระยะยาว และภาครัฐสามารถควบคุมตรวจสอบกระบวนการผลิตที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง

สำหรับกรณีนี้ ข้อเสนอแนะอีกหนึ่งประการที่สามารถเป็นประโยชน์ได้คือการทบทวนเนื้อหาจากประกาศให้ครอบคลุมตามสัดส่วนและขนาดของสถานีโทรทัศน์ ทั้งนี้ ภาครัฐอาจกำหนดให้ตามความเหมาะสมของสถานีโทรทัศน์ที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้ไม่เกิดภาระที่มากเกินไปสำหรับสถานีโทรทัศน์ขนาดเล็กหรือสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล

นอกจากนี้ ทางสถาบันการศึกษาเองอาจมีการพิจารณาเพื่อเพิ่มหลักสูตรหรือรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อเพื่อผู้พิการ (ทั้งการมองเห็นและการได้ยิน) เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพตลอดจนเป็นการเพิ่มบุคลากรที่สามารถผลิตงานเสียงบรรยายภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐานเข้าสู่อุตสาหกรรมโทรทัศน์ต่อไป

3. สมาคมผู้พิการทุกประเภทและสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความกระตือรือร้นสำหรับผู้พิการทางการมองเห็น

เนื่องจากผู้พิการทางการมองเห็นเป็นผู้รับสารและผู้ได้ประโยชน์โดยตรงจากบริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ ดังนั้นผู้พิการทางการมองเห็นควรสามารถเข้าถึงสื่อเสียงบรรยายภาพได้มากขึ้นและมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางสำหรับเสียงบรรยายภาพมากขึ้น หน่วยงานหรือองค์กรที่ทำการติดต่อกับผู้พิการทางการมองเห็นโดยตรง ได้แก่ สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย หรือโรงเรียนสอนคนตาบอดทั่วประเทศควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบโทรทัศน์ที่มีการเปลี่ยนผ่านไปเป็นระบบดิจิทัลและการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ให้มากขึ้น รวมถึงอาจมีการดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นกรอบแนวทางการกำหนดเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต โดยอาจเริ่มต้นจากการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่ผู้พิการทางการมองเห็นเข้าถึงอยู่ก่อนแล้ว เช่น 1414 Plus วิทยูทูบคอนตาบอด หรือแอปพลิเคชัน Tab 2 Read เพื่อสร้างความตระหนักรู้

ในเรื่องเสียงบรรยายภาพ ทั้งหลักการการเข้าถึงโทรทัศน์ดิจิทัล จนถึงตารางการออกอากาศในสถานีโทรทัศน์ต่างๆ พร้อมทั้งนำเสนอผลตอบรับไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเชิงการกำกับดูแลนโยบายต่อไป

รายการอ้างอิง

- กิตติพงศ์ สุทธิ. (2560, 17 สิงหาคม). ผู้อำนวยการสถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา. [บทสัมภาษณ์].
- กุลนารี เสือโรจน์. (2558). บทนำ. ใน อารดา ครุจิต, ภัทรีรา สารการบริษัท, กุลนารี เสือโรจน์ และคนอื่นๆ. *หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ*. ปทุมธานี: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตรี บุญเจือ. (2560, 24 สิงหาคม). ผู้อำนวยการส่วนไกลเกลี่ยข้อพิพาทและเลขานุการคณะกรรมการสำนักคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). [บทสัมภาษณ์].
- ธารินี จันทรักษา. (2560, 22 สิงหาคม). เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมทางวิชาการ สถาบันวิชาการสื่อสารสาธารณะ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. [บทสัมภาษณ์].
- ธิปไตย ภิรมย์ภักดี. (2560, 20 สิงหาคม). ผู้ผลิตเสียงในภาพยนตร์และรายการโทรทัศน์ บริษัท เสียงสนุก ครีเอชั่น จำกัด. [บทสัมภาษณ์].
- ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงและรับรู้หรือใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์. (2559, 5 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 35 ง., 6-14.
- ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงและรับรู้หรือใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2. (2560, 4 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 97 ง., 35-36.
- พระราชบัญญัติ องค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม. (2553, 19 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127 ตอน 78 ก., 1-46.

พระราชบัญญัติ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะ. (2551, 14 มกราคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอน 8 ก., 1-25.

อารดา ศรีจิต. (2560, 20 สิงหาคม). ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [บทสัมภาษณ์].

อารดา ศรีจิต, ภัทธีรา สารากรบริรักษ์, กุลนารี เสือโรจน์ และคนอื่นๆ. (2558).

หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ. ปทุมธานี: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Baran, S. J. (2012). *Introduction to Mass Communication: Media Literacy and Culture*. (7th ed.). USA: McGraw Hill.

Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Wood, J. T. (2009). *Communication in Our Lives*. (6th ed.). USA: Wadworth Cengage.

Received: February 6, 2018

Revised: January 28, 2019

Accepted: May 3, 2019